

תכנית לימודים חומש דברים פרקים כו-לד

נקודות והצעות למורה	דיבורי המתחיל ברש"י	תכנים מרכזיים ודגשים	פרק	נושא
<p>ערך ההודאה הפרי הראשון מובא למקדש כהודאה לה' על היבול ועל הארץ הטובה. המשנה במסכת ביכורים (פרק ג) מתארת עד כמה היה מיוחד המעמד החגיגי של העלאת הביכורים: "יורד אדם לתוף שדהו ורואה תאנה שבקרה, אשכול שבפר, רמון שבפר, קושרו בגמי ואומר: "הרי אלו בכורים". כיצד מעלין את הבכורים? כל העירות שבמעמד מתכנסות לעיר ולגין ברחובה של עיר. הקרובים מביאים תאנים וענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים, והשור הולך לפניהם וקרניו מצפות זהב ועטרה של זית בראשו. החליל מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהם ועטרו את בכוריהם. הפחות, הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם... וכל בעלי אמוניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם: אחינו אנשי מקום פלוני, באתם לשלום!</p> <p>איתור הפעולות של מביא הביכורים ("ולקחת - ושמרת בטנא - והלקת אל המקום - ובאת אל הכהן - ואמרת אליו" ופעולות הכהן ("ולקח הכהן הטנא - והניחו לפני מזבח ה'") ורש"י ביאר כי לקיחה זו היא "להניף אותו. כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף". לכאורה, אם כן, תם הענין, אלא שפסוק ה מלמד כי יש המשך, והוא רק של הבעלים: מצוות האמירה של מקרא ביכורים - "וענית ואמרת... דהיינו אמירה בקול גדול (רש"י)</p> <p>מתחיל בגנות ומסיים בשבח המשנה במסכת פסחים (י, ד) מלמדת כי פרשת מקרא ביכורים נדרשת באמירת הגדה של פסח: "ולפי דעתו של בן אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אבד אבי עד שיגמר כל הפרשה כלה". יכול היה מביא הביכורים להסתפק בהודאה על הפרי שיצא היום ולא להזכיר את העבר, אולם אזכור הרקע של סבלות מצרים מעמיק את ההכרה בתשועה. מהמצב בדור הקודם של "וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה" הגענו כיום "אל המקום הזה... ארץ זבת חלב ודבש". חכמים קבעו כי פרשת מקרא ביכורים תעמוד במרכז ההגדה הנאמרת בכל דור ודור, ובה מסופרת יציאת מצרים דרך עיניו של מי שכבר בא לארץ, אך אינו שוכח כמה טוב עשה עמו הבורא שהוציאו מאפלה לאורה.</p>	<p>פס' טז: "היום הזה" - מסר כללי לקיום המצוות - בכל יום יהיו בעיניך כחדשים".</p>	<p>א-יא: פרשת הביכורים א-ד: מצוות הבאת פירות הביכורים לבית המקדש ה-יא: מצווה על המביא לומר "מקרא ביכורים" שעיקרה הודאה לה' על ירושת ארץ ישראל</p> <p>יב-טו: ביעור מעשרות - הסבר כללי בעל פה: גם מצווה זו היא מצווה שבאמירה. מי שנותר ברשותו יבול משנים קודמות (י"ן, שמן, תבואה) אשר טרם הפריש עליו תרומות ומעשרות, כאשר מגיע ערב פסח של השנה הרביעית, או השביעית (למנין שנות השמיטה) חייב לבערם מביתו ללא דיחוי ולתת מיד כל סוג למי שצריך ("ללוי, לגר ליתום ולא למנה"); בשעת ביעור המעשרות יש לומר בפה גם את ידו המעשרות, הוא הנוסח בפס' יג-טו: "בערתי הקדש מן הבית... השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל.."</p> <p>טז-יט: פסוקי החתימה לחלק המצוות; "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום" בשמירת המצוות עם ישראל מרומם את הקב"ה, והקב"ה מרומם בהם את ישראל.</p>	<p>כו (2)</p>	<p>סיום חלק המצוות</p>

<p>הברכה והקללה (2)</p>	<p>כז</p>	<p>א-ח: הקמת האבנים: הסבר כללי, תוך קריאה בפסוקים א-ג: מצווה על דור באי הארץ, שזמן ביצועה לאחר מעבר הירדן: ליטול אבנים גדולות ולכתוב עליהן את "קל דבְּרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת"</p> <p>ט-יד: מעמד הברכה והקללה: הציווי לקיים את המעמד "בְּעֵבְרָתְכֶם אֶת הַיְרֵדָן": סדר המעמד - חלוקת השבטים בין הר גרזים להר עיבל – ששה שבטים על כל הר ("והכהנים והלויים והארון למטה באמצע" - רש"י), תוכן המעמד – הלויים קוראים את פסוקי הברכה והקללה וכל העם עונים מזה ומזה: אמן!</p> <p>טו-כו: 12 אמרות הלויים, האחרונה - קבלה כללית על כל התורה (וכל מאמר ראשיתו ברכה ולאחריו קללה, על סדר המעמד - ר' הרחבה).</p>	<p>פס' יב: "לברך את העם" – תיאור מעמד הברכה והקללה, הדברים האמורים בפס' טו-כו נאמרים הן בלשון ברוך והן בלשון ארור.</p>	<p>אבנים גדולות פרטים שונים בפרשת האבנים אינם ברורים דיים מהכתוב (כמה מיני אבנים היו, היכן הוצבו, מה נכתב עליהן, מה תפקידו של השיד), יש בה כפילויות הדורשות לימוד, וכן עולים קשיים מהשוואת פרשה זו למתואר בספר יהושע (פרק ֵב). רבותינו עסקו רבות בהסבר הפרשה והציעו דרכים שונות לביאורה. אין כל צורך להיכנס לעיסוק פרשני זה. ההצעה היא להתמקד בהוראת התוכן המרכזי בפסוקים א-ג, והוא הציווי לכתוב באופן טקסי את "קל דבְּרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" על אבנים גדולות בעת הכניסה לארץ. זהו ביטוי רוחני-סמלי לקשר בין ירושת הארץ לבין קיום התורה ומצוותיה.</p> <p>המזבח בהר עיבל בהמשך לציווי לכתוב את התורה על האבנים, התורה מצווה גם על הקמת מזבח בהר עיבל, לאחר מעבר הירדן. קיומו של ציווי זה מפורש בספר יהושע (ט לא-לה). מומלץ מאד להשתמש במפה ולהראות את המקומות הנזכרים בפרק - הר גרזים והר עיבל. בשנות ה-80 התקיימה סדרה של חפירות בהר עיבל ומנהל החפירה, פרופ' אדם זרטל ז"ל, זיהה באופן ברור מזבח אבנים גדול הבנוי מאבני גוויל (אבנים בלתי מסותתות, אשר לא הונף "עֲלֵיהֶם בְּרִזָּל"), לצידו כבש משופע, וסביבו שרידי אפר ועצמות של בעלי חיים טהורים. פרופ' זרטל קישר מיד את הממצא לנזכר בפרשתנו ובספר יהושע, וקרא לאתר: "מזבח יהושע", או: "המזבח בהר עיבל". זוהי עדות יוצאת דופן וייחודית בקדמותה, הקושרת בין הארכאולוגיה של ארץ ישראל לבין הכתוב בתורת משה.</p> <p>סדר מעמד הברכה והקללה מתואר במשנה: "ברכות וקללות כיצד? כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם ששה שבטים עלו ראש הר גרזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע. הכהנים מקיפין את הארון, והלויים את הכהנים וכל ישראל מכאן ומכאן...הפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה: ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין: אמן! הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין: אמן! עד שגומרין ברכות וקללות..." (מסכת סוטה פרק ֵב משנה ה)</p>
		<p>א-יד: "וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע... לְשִׁמְרָ לַעֲשׂוֹת..." - עקרון השכר והעונש בקיום התורה; השכר והברכה - בשעה שעם ישראל ישמור את המצוות – תחול עליו רוב</p>		<p>בפרשת התוכחה נאמרים דברים רבים הקשים לשומעיהם "למה נסמכה פרשה זו ("אתם נצבים") לפרשת קללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר אחת או שתיים...מיד הוריקו פניהם ואמרו: מי יכול לעמוד באלו? מיד קרא אותן משה והיה מפייסן ... וכך אמר להם משה לישראל: אע"פ שהיסורין הללו באין עליכם, יש לכם עמידה. לכך נאמר: "אתם נצבים היום כולכם" (תנחומא נצבים, סימן א), ובמסכת מגילה (לא): אומרת הגמרא כי פרשה זו נקראת תמיד בסוף שנה,</p>

<p>פרשת התוכחה (1-2)</p>	<p>טובה ושפע בתחומים רבים: ילודה, גשמים, טוב הארץ, רוחניות, כלכלה, בטחון, קדושה, מעמד בין העמים". וְהָיִיתָ רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי תִשְׁמַע אֶל מְצוֹת ה' אֱ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לְשָׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת..."</p> <p>טו-סח: הקללות, פרשת התוכחה: לא ילמד לפרטים; תיאור כללי – כנגד הברכה על שמירת המצוות מתוארת הקללה "אם לא תשמע בקול ה' אֱ-לֹהֶיךָ לְשָׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְצוֹתַי וְחֻקֹּתַי"</p> <p>טט: פסוק סיום, "אלה דברי הברית".</p>		<p>כאשר שבת נצבים מפסקת ביניהם "כדי שתכלה השנה וקללותיה". ובתורה עצמה, בהמשך פרשת נצבים ישנם דברי עידוד והבטחה שגם אם תבאנה הרעות, ישוב הקב"ה לאחר מכן וירחם על ישראל, וישפיע עליהם רוב טובה: "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה... וְשָׁבַת עַד ה' אֱ-לֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי... וְשָׁבַת ה' אֱ-לֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמְךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָךָ ה' אֱ-לֹהֶיךָ שָׁמָּה... וְהִיטַבְּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ" (לקמן ל, א-ה). ובנושא קריאת פרשת כי-תבא בציבור אומרת המשנה (מגילה פ"ג מ"ו) "אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן", היינו שאין מחלקין את קריאת הפרק לשני עולים אלא עולה אחד עולה כבר בפסוקי הברכות וממשיך את כל פרשת הקללות כאחת, ועל כן זוהי הקריאה הארוכה ביותר לעולה אחד בתורה (63 פסוקים). אנו נתמקד יותר בהוראת פרטי הברכות, ולא בקללות, ובמיוחד בימינו שנתקיימה הבטחת קיבוץ הגלויות ורבנות ברכת הארץ.</p> <p>ברית ערבות מואב בפרשת כי-תבא בפרשת במרכזו של בחלק האחרון של חומש נמצאת הברית, והכתוב משווה בין ברית זו לברית הראשונה בהר חורב: "אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֶת מֹשֶׁה לְכָרַת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלִּבְד הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אִתֶּם בְּחָרֵב". הברית השניה מחזקת את הראשונה, ויוצקת לה משמעות נוספת לפני מעבר הירדן ובניינם של בני ישראל כעם ה' בארץ ישראל.</p>
<p>מעמד הברית ופרשת התשובה (2-3)</p>	<p>א-ח: "אִתֶּם רְאִיתֶם!" מי שראה בעיניו את האותות והניסים מחויב יותר בשמירת הברית: זכרון הנפלאות של ניסי יציאת מצרים (פס' ב), ניסי המדבר (ד), והנצחונות על מלכי האמורי (ו-ז); יחזקו את העם בשמירת המצוות</p> <p>ט-יד: "אתם נצבים" מעמד הברית; המתכנסים לברית – כל עם ישראל לגונו "רְאִישֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם... מְחַטָּב עֲצִיךָ עַד שְׂאֵב מִיַּמֶּיךָ..."; הברית</p>	<p>פס' כח: "הנסתרות לה' א-להינו" – האחריות על הציבור הינה על הנגלות בלבד ולא על ההרורי היחיד; האחריות הציבורית – מתוך קבלת התורה בערבות</p>	<p>יום מותו של משה על המילים "אִתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם" אומר רש"י: "מלמד שכינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית". אם כן, ארבע הפרשות האחרונות בחומש דברים – נצבים, וילך, האזינו וזאת הברכה עוסקות כולן ביום מותו של משה, ובתחילת יום זה כינס משה את כל העם למעמד לאומי - "לְעַבְרְךָ בְּבְרִית ה' אֱ-לֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתוֹ אֲשֶׁר ה' אֱ-לֹהֶיךָ פָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם". מסיבה זו היה צריך כל העם להיות נוכח במעמד "מְחַטָּב עֲצִיךָ עַד שְׂאֵב מִיַּמֶּיךָ".</p> <p>תורה של כולם הפסוקים מונים את הסוגים שונים של אוכלוסיות בעם: "רְאִישֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם... עַד שְׂאֵב מִיַּמֶּיךָ זוהי הדגשה חשובה מאד. בחיי המעשה ישנם תפקידים שונים, תחומי עיסוק ומעמדות לכליים שונים, אולם בעמידה לפני ה' העם כולו אחד, והברית נכרתת איתו כגוף אחד אשר לכולם יש חלק בו. רעיון זה גם בא לידי ביטוי בעולם המצוות. ישנם סוגים שונים של מצוות אף אדם אינו יכול לקיים את כולן: יש מצוות לכהן ומצוות לישראל, לעני ומצוות לעשיר וכו'. ישנן מצוות המתקיימות בניסבות מיוחדות בדרך, בשדה או בבית. את תרי"ג המצוות</p>

<p>מקיים עם ישראל כולו לכל חלקיו.</p>		<p>כוללת את הדורות העתידיים – "ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת... כי את-אשר ישנו פה... ואת אשר איננו פה עמנו היום"</p> <p>טו-ל: הסבר כללי בלבד - אזהרה חמורה למי ש"לבבו פנה היום מעם ה'" - איש, משפחה או לשבט אשר בסתר ליבם נוטים אחר אורחות ע"ז ואינם רוצים לקבל את הברית אלא לפנות אחר עבודה זרה.</p>	
<p>פרשת התשובה תיקון העבר והתשובה מן החטא הוא אחד מיסודות היהדות, וכתב הרמב"ם (פ"ז מהלכות תשובה): "כל הנביאים כולן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבתי עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו'... כמה מעולה מעלת התשובה! אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל שנאמר עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, צועק ואינו נענה.. והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם, צועק ונענה מיד.."</p> <p>הבא ליטרה – מסייעין אותו זוהי דוגמה ליחידה אשר יש בה מילה מנחה ברורה, המובילה אל התוכן המרכזי. נבקש מהתלמידים לאתר אותה בהטויותיה השונות (שורש ש, ו, ב) כדי ללמוד על התוכן המרכזי של הפרשה. אחר כך נוכל לבקש מהתלמידים לציין מי שבכל אחד מהפעמים, כך נראה כי התשובה היא תנועה דו-סטרת בין הקב"ה לבין ישראל. עם ישראל מתחיל את התהליך ואז הקב"ה שב ומסייע בידם, ובמדרש נאמר: "אמר הקב"ה לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו.." (שה"ר רבה, ג, ב) ורמב"ן כאן כתב: "...זהו שאמרו הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך".</p> <p>"את לבבך ואת לבב זרעך" ראשי תבות – אלול. על פי דרשי רשומות רמז במילים אלו הזמן המסוגל לתשובה – חודש אלול. הביטוי "ומל ה' א-להיך את לבבך.." הוא ביטוי רוחני מיוחד</p>	<p>פס' ג: "ושב" (עד המילים "שהוא ישוב עמהם") השכינה שורה עם ישראל בגלותם, הבסיס הלשוני ללימוד - "ושב".</p>	<p>א-י: פרשת התשובה: הבטחה לעתיד כי לאחר שיבואו "הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך" ישוב עם ישראל לקב"ה, והקב"ה ירחם וישיב את עם ישראל מגלותו - "ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' א-להיך שמה"; בעת ההיא תהיה תשובה רוחנית לקב"ה, ולשמירת המצוות - "ומל ה' א-להיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' א-להיך.."</p>	<p>ל</p>

	<p>יא-כ: הבחירה בדרך התורה והמצווה: יא-יד: התורה והמצווה "לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא"; הניגוד בין פסוקים יב, יג - לא בשמים" "ולא מעבר לים" לבין פס' יד - "כי קרוב אליך הדבר מאד"; טו-כ: אפשרות הבחירה בברכה זמינה ומעשית, ודרך הטוב נתונה ביד כל אדם לבחירתו.</p>	<p>פס' יט: "ובחרת בחיים" הקב"ה תומך את האדם לבחור בטוב ומורה לו דרך זו כאדם המעמיד את בנו על החלק היפה שבנחלתו ומורה לו לברור לו חלק.</p>	<p>מאד, ומפרשים רבים עסקו בביאורו, ורמב"ן ביאר כי לעתיד לבוא תסור אטימות הלב, וכולו יהיה טהור כך שהבחירה בטוב תהיה טבעית, ולא יחפוץ האדם כלל ברע.</p> <p>קייבוץ גלויות הוא ראשון לייעודי הגאולה. שהלא כל עצמה של הגלות היא ריחוק מארץ ישראל ופיזור בין העמים, וההפך: הגאולה היא שיבת ישראל להתקיים כעם בארץ ישראל. עם קום המדינה תיקנו הרבנים הראשיים לישראל, הרב הרצוג והרב עוזיאל את התפילה לשלום המדינה, כהודאה על שיבת עם ישראל לארצו והגשמת חזון הנביאים. התפילה נאמרת בכל שבת וחג בבית כנסיות בארץ ובמרכז עומדים הפסוקים המרגשים מפרשתנו "כְּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ וְכוּ". יש לחנים יפים לתפילה זו ואפשר להשמיע אותם.</p> <p>"ולא רחקה הוא" במדרש משלו משל (דב"ר ט, ג): אמר רבי ינאי: למה הדבר דומה? לכיכר שהיה תלוי באוויר. טיפש אומר: מי יוכל להביאו? ופקח אומר: לא אחד תלה אותו?! מביא סולם, או קנה, ומוריד אותו. כך כל מי שהוא טיפש אומר: אימתי אקרא כל התורה? ומי שהוא פיקח מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום, עד שמסיים כל התורה כולה...". כלומר: אדם יכול כל העת לעסוק במה שמעבר ליכולתו ולהשתמש בכך כתירוץ לא לעשות ולא להתקדם, אבל החכם שם אל מול פניו את מה שהוא כן יכול לעשות, מתרכז בו, ומתקדם צעד אחר צעד. זוהי דרך חיים של לקיחת אחריות, התקדמות ועשייה.</p> <p>"כי המצוה הזאת" יש שביארו שהכוונה לכל מצוות התורה, ורמב"ן ביאר ש"המצוה הזאת" היא מצוות התשובה, שהיא קרובה ומצויה בליבו של כל אדם, ויכול האדם להרהר בתשובה ולהתוודות על חטאיו "בכל עת ובכל מקום"</p>
<p>צוואת משה ומצוות הקהל (2)</p>	<p>לא</p>	<p>פס' א: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא"; "וה' אמר אלי: נטילת הסמכות ממשה ביומו האחרון – מעבר ההנהגה ליהושע</p>	<p>רגעים של פרידה פרשה זו ממשיכה לתאר את יום מותו של משה. לאחר שתם מעמד הברית הלכו ישראל איש לאהליו, ואז "...הלך משה ממחנה לוויה אל מחנה ישראל לכבדו, כמי שירצה להפטור מחבירו ובא ליטול רשות ממנו" (רמב"ן). זהו פרק של רגעי פרידה, בו הולך משה בין השבטים, מחזק אותם, ומחזק את בטחונם ביהושע ממשיכו. מיד אחר כך כותב משה את התורה כולה, כפי שמצויה בדינו עד היום, ומוסר אותה לשבטי ישראל, וזו היא מורשתו להם: "כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום מה עשה? אמר רבי ינאי כתב י"ג תורות י"ב</p>

<p>לי"ב שבטים ואחת הניח בארון" (דב"ר ט,ט). אפשר לבקש מהתלמידים לתאר כיצד מרגישים בני ישראל ברגעים אלו, מה אומרים זה לזה, ממה חוששים וכדו' ולשלב את ההתייחסות לדברים העולים תוך כדי לימוד הפרק.</p> <p>מצוות הקהל היא מעמד לאומי מיוחד במינו שבו נקראת התורה בציבור, והוא נעשה בירושלים אחת לשבע שנים. אפשר להרחיב בתיאור המצווה לאור מקורות חז"ל: "מוצאי יום טוב הראשון של חג, בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה.." (משנה, סוטה פרק ז, ועוד); אפשר לבקש מתלמידים לתאר חוויות ממעמדים ציבוריים של לימוד תורה/תפילה בדורנו</p> <p>המצווה התרי"ג מצוות כתיבת התורה היא האחרונה בתרי"ג מצוות; אפשר לציין את המפעלים המבקשים לשתף כל אדם בישראל בכתיבת "אות" בספר תורה.</p> <p>היכן היה מונח ספר התורה שכתב משה? רש"י לפס' כו מביא את מלוך בגמרא: "מצד ארון ברית ה' - נחלקו בו חכמי ישראל בבא בתרא (טו): יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון.."</p> <p>כתבו לכם את השירה הזאת ולמדו את בני ישראל, שימה בפיכם! ישנן מסורות שונות בחלק מקהילות ישראל על הסגולה ללמוד את שירת האזינו בעל פה.</p>		<p>יהיה עמך, לא ירפך ולא יעזבך! לא תירא ולא תחת!"</p> <p>ט-יג: הנחלת התורה לדורות: פס' ט - כתיבת התורה - משה כותב את ספר התורה במלואו ומפקיד אותו אצל בני לוי למשמרת בארון ברית ה'; פס' י-יג: מצוות הקהל – איתור פרטי המצווה: מהי המצווה, על מי חלה, זמן המצווה, תכלית המצווה יד- כט: חיזוק העם לקראת הימים שלאחר מות משה ולקראת הנסיונות שבמפגש עם הארץ המיושבת ותרבותה, ושני מעשים בפרשה: א. כתיבת שירת האזינו והוראתה לבני ישראל – "שימה בפיכם"; ב. הנחת התורה הכתובה – בארון הברית: "לקח את ספר התורה הזו ושמתם אתו מצד ארון ברית ה' א-להיכם והיה שם בך לעד".</p>	
---	--	--	--

שירת האזינו עליית משה להר נבו (2-3)	לב	פס יא – רש"י על כל הפסוק: תיאור ההשגחה המיוחדת של הקב"ה על עם ישראל באמצעות דימויים הקשורים בנ	<p>שירת האזינו היא אחת משתי השירות המיוחדות בתורה בצורת כתיבתן, והבדל יש ביניהן: שירת האזינו כתובה "אריח על גבי אריח", ואילו שירת ים כתובה "אריח על גבי לבנה". אפשר לתת לתלמידים לזהות את המבנה המיוחד של השירות בספר תורה. תלמידים יכולים "לבנות" את שני סוגי השירות מלגו.</p> <p>"אריח על גבי אריח":</p> <p>האילו השמים יאריבו / יערה כמטר תקו / כשעלים עלי דשא / כי יש יהיה הקרא / הצור תמים פעלו</p> <p>השמש הארץ אמרו / תזל כמט ארתי / וטרביבים עלי לשב / הו גרל סאדו / כי כל דרכיו משפט</p> <p>"אריח על גבי לבנה":</p> <p>אז ישיר משה וכל ישראל את השירה הזאת ליהודי ויאמרו / אשירה ליהודי כי זאת זאת / עזי זמרת יה יהודי כל / זר אבי ואזרו / יהיה אוש מלכות יהודי / מרכבת פועה וזכרו ירה שם / ומבור</p> <p>הזיו"ל"ך בכל יום היו הלויים אומרים שיר של יום בעת הקרבת תמיד של שחר, ובשבת בשחרית – מזמור שיר ליום השבת. ומה היו אומרים בעת הקרבת קרבן מוסף שבת? את שירת האזינו, מחולקת לששה חלקים, בכל שבת חלק אחד. ראשי התיבות של האות הראשונה של כל החלקים הוא: "הזיו לך" (האזינו השמים – זכור ימות וכו') וזוהי גם החלוקה של העליות לתורה שאנו נוהגים עד היום בפרשת האזינו.</p> <p>השירה מיוחדת בלשונה, והיא מאופיינת בשפה מליצית, תקבולות, ומילים ייחודיות, מה שמקשה על הוראתה פסוק אחר פסוק. ניתן לבחור פסוקים מסוימים ללימוד התוכן המרכזי של השירה: על אף שעם ישראל מתכחש לטובה אשר עשה איתו ה' ("וישמן ישורון ויבעט"), ונענש בחומרה, הרי שאילו יעלה על דעת השכינה להעבירם ולבטלם ("אמרת אפאיהם.."), הרי שהקב"ה ניחם על כך מיד ושולח פדות לעמו. השירה מבטיחה כי ברית ה' לא תסור ונצח ישראל לא יכלה.</p>
ברכות משה (1-2)	לג	א-ה: הקדמה – חיבת ישראל ובחירתם לפני ה' ד-כט: ברכות השבטים – קריאת/לימוד	<p>הר סיני שער ופארן ראשיתה של פרשת וזאת הברכה בתיאור כללי ונשגב של התגלות הקב"ה. חז"ל, והמפרשים בעקבותיהם ביארו כי זהו השבח הגדול לישראל – אשר במ בחר הקב"ה ועליהם נגלה מכל האומות, ונתן להם את תורתו. ומובא במדרש: "בשעה שרצה</p>

<p>הקב"ה ליתן את התורה חזר אחר האומות ולא רצו לקבלה אלא ישראל, שנאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו ואין שעיר אמר להם הקב"ה: מקבלים אתם עליכם את התורה? אמרו לו: ומה כתוב בה? אמר להם: לא תרצח. אמרו לו: אין אנו יכולין... (פסיקתא דרבי אליעזר, איכ"ר)</p>		<p>ברכות השבטים ופסוקים נבחרים – בהתאם לזמן ועל פי שיקול דעתו של המורה</p>	
<p>משה רבנו – משימת הערכה. אחד היעדים המרכזיים בלימוד התנ"ך הוא הכרת הדמויות המתוארות בו. בפסוקים אלו אנו נפרדים מהדמות המרכזית ביותר בתורה, אשר ליוותה אותנו לאורך חומשים שמות-דברים: משה רבנו. משה רבנו היה גדול הנביאים והמנהיגים שקמו לעם ישראל, הוא הרועה הנאמן אשר גאל את ישראל ממצרים והנהיגם במדבר ארבעים שנה. משה הוא נותן התורה, מקים המשכן, אב הנביאים ו"נאמן ביתו" של הקב"ה. "לא קם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד!" במשימת הערכה נדרשים התלמידים לסכם את הנלמד מדמותו של משה תוך סקירת מקורות שונים העוסקים בדמותו של משה. חשוב לקרוא את המדריך למורה של המשימה.</p> <p>מי כתב את סוף התורה? רש"י מביא כאן רת דברי רבותינו. ישנה מחלוקת מי כתב רת הפסוקים המתארים את מותו של משה: "יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה. אפשר משה חי וכתב "וימת שם משה", אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע - דברי ר' יהודה. אמר לו ר' שמעון: אפשר ספר תורה חסר אות אחת וכתב "לקוח את ספר התורה הזה"? אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע.."</p> <p>קריאת פסוקי הסיום בעמידה, סיום תורת משה (ר' להלן)</p>	<p>פס' ה': "וימת שם משה" - המחלוקת מי כתב שמונה פסוקים אחרונים שבתורה</p>	<p>א-ד: מראה הארץ למשה מהר נבו, על חבליה השונים - "זאת הארץ אשר נשבעתי... הראיתיך בעיניך ושמע לא תעבר"</p> <p>ה-ח: מות משה, שבחי משה – הקב"ה קוברו "ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה", "ומשה בן מאה ועשרים שנה בָּמָתוֹ לֹא כָהָתָה עֵינָו וְלֹא נָס לַחַה"</p> <p>ט: מעלת יהושע אשר נסמך בידי משה - "מלא רוח חכמה"</p> <p>י-יב: מעלתו המיוחדת של משה "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", קריאת פסוקי סיום התורה</p>	<p>מות משה ומעלתו, משימת הערכה (3) לד</p>
<p>יש להקדיש זמן לחגיגת סיום לימוד החומש, וסיום חמישה חומשי תורה, בדרכים שונות. את פסוקי סיום החומש כדאי לקרוא במעמד הורים/בית ספרי ונתחזק!</p> <p>כסיכום - אפשר לתת לכל ילד פרשה/אירוע/דמות ולסדר/למקם על פי סדר התורה. כמו"כ אפשר לתת לכל תלמיד לבחור פסוקים מחמישה חומשי תורה, ומה לומד ממנו. קישור לקובץ הצעות להכנת מסיבת סיום חומש. נשמח לקבל מכם דוגמאות והצעות לחגיגות סיום חומש שעשיתם עם התלמידים.</p>		<p>חזרה וסיכום</p>	<p>(2)</p>

